

Congresbundel

4e Ledencongres ChristenUnie

***Lunteren,
22 april 2005***

Inhoudsopgave Congresbundel

22 april 2006 11.00 – 15.00 uur CongresHotel de Werelt in Lunteren

Uitnodiging 15e Uniecongres en 4e Ledencongres 22 april 2006.....	3
Verslag 3e Ledencongres ChristenUnie gehouden op 12 november 2005.....	4
Terugkoppeling over de resoluties van het vorige Ledencongres	7
Overzicht resoluties	8
Resolutie E.1 Onderzoek bejegening bijzonder onderwijs.....	9
Resolutie E.2 Bezinning op thuis- en particulier onderwijs.....	9
Resolutie E.3 Thuisonderwijs i.v.m. niet adequaat-onderwijs.....	10
over de genoemde stukken/bijlagen bij resoluties:	11
Bijlage bij resoluties:	12
Informatie over huishoudelijke zaken	20
Informatie over bevoegdheden en procedures	21
Routebeschrijving CongresHotel De Werelt te Lunteren	22

Belangrijke data

10 maart 2006

Partijbureau plaatst op de website en verzendt op verzoek per post de Congresbundel Ledencongres

Er zijn 3 resoluties over Thuisonderwijs ingediend. Ter voorbereiding op de discussie over het thuisonderwijs is 1 bijlage hierbij gevoegd en kunt u meer informatie vinden op www.ikenmijnhuis.nl/thuisonderwijs.html. Het verkiezingsmanifest volgt begin april.

7 april 2006:

Sluitingsdatum voor het indienen van amendementen op de resoluties voor het Ledencongres (artikel 10 lid 1 Reglement Ledencongres).

Omdat er over 1 onderwerp (onderwijs) resoluties zijn ingediend, bestaat de mogelijkheid om op deze resoluties amendementen in te dienen, conform de procedures van het Reglement Ledencongres. Individuele leden kunnen amendementen indienen, die door ten minste 10 andere individuele leden mede ondertekend/ondersteund zijn.

Uiterlijk voor 10 april 2006:

Toezending aanmeldingsformulieren aan Partijbureau.

Leden kunnen zich aanmelden via het aanmeldingsformulier op de website of via congresdeelnemers@christenunie.nl. Aanmeldingen ontvangen wij i.v.m. de deelname aan de gratis lunch graag zo spoedig mogelijk, maar **uiterlijk 10 april 2006**.

12 april 2006:

Partijbureau plaatst op de website en verzendt op verzoek per post de Nazending Ledencongres

Het Landelijk Bestuur heeft besloten om het verkiezingsmanifest ter discussie voor te leggen zonder gebruik te maken van resoluties.

In de Nazending Ledencongres zijn het concept-**verkiezingsmanifest** en alle ingediende **amendementen** opgenomen.

Conform art. 9 en 10 Reglement Ledencongres

- ◆ *LB, ChristenUnie-parlementsleden en leden van kiesverenigingen en Perspectief hebben het recht om resoluties in te dienen. Een resolutie is een politiek inhoudelijke ontwerpuitpraak. Het LB zorgt voor agendering.*
- ◆ *Leden van de kiesverenigingen en Perspectief hebben het recht om amendementen in te dienen. Minimale termijn tussen verzending van resoluties en het indienen amendementen is 4 weken.*
- ◆ *Een amendement is een wijzigingsvoorstel waardoor het LC zelf besluit tot een wijziging van een resolutie, die vervolgens door het LB dient te worden overgenomen en verwerkt. Amendementen kunnen slechts in behandeling worden genomen indien zij worden ondersteund door tenminste 5 andere leden.*

Stemkaarten

Leden kunnen stemkaarten voor het Ledencongres afhalen bij de inschrijfbalie Ledencongres.

Uitnodiging

Aan de leden van de ChristenUnie en Perspectief

Amersfoort, 9 maart 2006

Betreft: Uitnodiging 15e Uniecongres en 4e Ledencongres 22 april 2006

Geachte heer/mevrouw,

Graag nodigen wij u uit om het **4^e Ledencongres** van de ChristenUnie bij te wonen. Ook kunt u het **15^e Uniecongres** als gast bijwonen. Deze congressen vinden, zo de Here wil, plaats op zaterdag 22 april a.s. in Congreshotel De Werelt in Lunteren.

Het Uniecongres start deze keer om 09.30 uur en duurt tot 10.30 uur. Het Ledencongres houden we vanaf 11.00 tot ongeveer 15.00 uur.

Alle leden van de ChristenUnie mogen op het komende Ledencongres meepraten over het verkiezingsmanifest. U kunt kiezen uit de volgende 3 hoofditems voor het verkiezingsmanifest:

- A.** Kinderopvang, Onderwijs, Jeugdzorg
- B.** Participatie in de samenleving
- C.** Sociale samenhang, Veiligheid

en 2 items waarvan de uitkomst van de discussie een plaats krijgt in het verkiezingsprogramma 2007-2011:

- D.** Politieke vernieuwing: structuur of cultuur
- E.** Thuisonderwijs

Voor nieuw gekozen gemeenteraadsleden en besturen die zich willen versterken, zijn er workshops:

- F.** Training t.b.v. verkozen gemeenteraadsleden
- G.** Training t.b.v. besturen

Het Verkiezingsmanifest (deelsessies A t/m C) en een stelling bij deelsessie D worden later op onze website gepubliceerd. Alle informatie over deze congresdag kunt u vinden op www.christenunie.nl, onder Documenten, Congresstukken. Als u niet over internet beschikt, worden de stukken op verzoek per post toegestuurd (tel. 033 – 422 6969). Op het congres ligt ook een beperkte hoeveelheid van de congresstukken bij de Helpdesk.

Wanneer u vragen heeft over de organisatie van deze congresdag kunt u contact opnemen met het partijbureau (tel. 033-4226969 of e-mail bureau@christenunie.nl). Onze medewerkers zijn u graag van dienst.

Wij hopen u op 12 november a.s. in Lunteren te ontmoeten.

Met vriendelijke groet,
mede namens het Landelijk Bestuur,

A. Poutsma-Jansen,
secretaris

Verslag 3e Ledencongres ChristenUnie gehouden op 12 november 2005

Onderstaand verslag van het vorige Ledencongres dient ter informatie

1. Opening

De voorzitter, dhr. Peter Blokhuis, opent dit Ledencongres en heet een ieder hartelijk welkom.

Het hieraan voorafgaande Uniecongres is kort geweest, om voldoende ruimte te hebben voor het Ledencongres en de Uniecongresgangers de gelegenheid te geven deel te nemen aan het Ledencongres. Het Ledencongres is met name politiek inhoudelijk belangrijk. Er zal in de deelsessies gesproken worden over de resoluties die zijn ingediend en in de middagsessie zullen deze plenair in stemming worden gebracht.

Wanneer er draagvlak voor resoluties is, zal het Landelijk Bestuur deze meenemen en inbrengen in de commissie die het ontwerpverkiezingsprogramma opstelt. De concepttekst van dit programma zal tijdens het volgende Uniecongres besproken worden.

Hierna wordt gezongen lied 436 uit Opwekking.

2. Overdenking door ds. Tim Vreugdenhil

Ds. Tim Vreugdenhil houdt een overdenking n.a.v. Micha 4: 1-7. Deze is in zijn geheel terug te vinden op de site van de ChristenUnie.

Na gebed wordt gezang 23: 1, 2 en 3 (LvdK) gezongen.

Hierna gaan de deelnemers naar de deelsessies in de diverse ruimten.

Na de lunch wordt het Unie- en Ledencongres door de voorzitter heropend en wordt lied 386 gezongen uit Opwekking.

3. Speech André Rouvoet

Dhr. André Rouvoet houdt vervolgens een speech. De tekst hiervan is te vinden op de site van de ChristenUnie.

4. Intermezzo Tylio Lobman

Tylio Lobman verzorgt een intermezzo.

5. Voorzetting Ledencongres: terugkoppeling van aangenomen resoluties vorig Ledencongres door dagvoorzitter

Dhr. Henk van Rhee interviewt de heren André Rouvoet (Tweede Kamerfractie), Peter Blokhuis (Landelijk Bestuur) en Henk Medema (Bestuurdersvereniging) over de uitvoering van enkele resoluties van het vorig Ledencongres. Veel van de ingediende resoluties zullen terugkomen in het te schrijven verkiezingsprogramma.

Resolutie 1.2. spreekt uit, dat er een brede bezinning moet komen op de praktische inhoud van christelijke naastenliefde. Dhr. Blokhuis is van mening, dat hieruit blijkt, dat mensen van de ChristenUnie behoefte hebben aan bezinning op o.a. de politieke structuur en politieke reformatie. Voor dit thema is een commissie gevormd, die zich hier nader over zal buigen.

In resolutie 2.1. is gevraagd om ondersteuning bij de uitvoering van de WMO (Wet Maatschappelijke Ondersteuning).

Dhr. Medema meldt dat gemeenteraden met deze resolutie aan de slag zijn gegaan. Dhr. Dick Stellingwerf heeft tijdens de maart vergadering van de bestuurdersvereniging een inleiding over dit punt gehouden. Ook is veel informatie verkregen van de basis en de laatst rondgestuurde brief van de Bestuurdersvereniging was geheel gewijd aan de WMO. (De bestuurdersvereniging heeft met name als doel dat bestuurders elkaar kunnen versterken voor hun werk in de gemeenten en in de staten.)

Dhr. Rouvoet sluit hierop aan met de opmerking, dat in de Kamer vragen zijn gesteld over de WMO, dat er steeds meer informatie komt van pilotgemeenten die al aan de slag zijn met de WMO en dat dit bij elkaar er toe heeft geleid, dat de ChristenUniefractie kritischer is geworden ten aanzien van deze wet.

Resolutie 1.1. vraagt om een kritische houding t.o.v. Turkije. Dhr. Rouvoet merkt op, dat Turkije een grote rol heeft gespeeld in de campagne voor de grondwet. De Tweede Kamerfractie heeft o.a. zitting in de commissies buitenlandse zaken en Europese zaken en houdt daar wat dit onderwerp betreft de vinger aan de pols. Maar ook de regering houdt een en ander goed in de gaten.

6. Stemverklaring en stemming per resolutie

Hierna volgt de bespreking en stemming over de ingediende resoluties.

In de deelsessie zijn teksten van enkele resoluties aangepast; resolutie F5. is geheel vervallen.

Een overzicht van de teksten van de resoluties is als bijlage bij dit verslag opgenomen.

A1.

GIDS staat voor God In De Samenleving en wordt per gemeente vormgegeven door een groep mensen uit onderwijs, kerken en bedrijfsleven.

Dhr. Van Daalen merkt op, dat in de resolutie niet opgenomen is de drijfveer voor de GIDS-groepen, namelijk Jeremia 29:7, waar staat 'Zoekt vrede voor de stad en bidt voor haar'.

De resolutie wordt in stemming gebracht en aanvaard.

A2.

De indiener betoogt, dat roken in aanwezigheid van kinderen in feite kindermishandeling is, daar dit op de langere termijn schade aan de gezondheid kan opleveren.

Na telling van de stemmen wordt de resolutie verworpen met 114 tegen en 110 stemmen voor.

Dhr. Rouvoet merkt op, dat de intentie aanslaat bij de fractie en de fractieleden er mee aan de slag zullen gaan, teneinde schade aan de gezondheid zoveel mogelijk terug te dringen.

B1.

Doel is de problematiek breed onder de aandacht te brengen. Problemen hieromtrent zijn groot en het kost veel moeite om iets gedaan te krijgen.

Dhr. Slob spreekt zijn waardering uit voor het rapport van Perspectief. De fractie wil hier snel mee aan de slag in de Tweede Kamer en er al bij de bespreking van de onderwijsbegroting aandacht voor vragen.

De resolutie wordt in stemming gebracht en aanvaard.

B2.

Naar aanleiding van de discussie in de deelsessie is de tekst van de resolutie enigszins aangepast. Opgemerkt wordt dat steeds meer openbare scholen stichtingen vormen en daarmee een nieuwe vorm van bijzonder onderwijs stichten.

De resolutie wordt in stemming gebracht en aanvaard.

C1.

De Tweede Kamerfractie is blij met deze resolutie. Ook het LB en de Permanente Campagne zijn hiermee bezig. De resolutie bevat een goede en positieve invalshoek.

De resolutie wordt in stemming gebracht en aanvaard.

D1.

Het dwingende karakter van de oorspronkelijke resolutie is gewijzigd. In de deelsessie bleek dat er nog veel haken en ogen aan zitten. Daarom spreekt de resolutie nu van het opzetten van een plan voor een maatschappelijke stage.

De resolutie wordt in stemming gebracht en aanvaard.

D2.

Over de achterliggende gedachte van solidariteit bestaat geen discussie.

De voorzitter van de werkgroep ouderen geeft aan, dat de werkgroep niet blij is met deze resolutie.

Mw. Huizinga is van mening, dat dit een dergelijk belangrijk item is, dat niet de Tweede Kamerfractie hierover kan beslissen, maar de leden.

De resolutie wordt in stemming gebracht en verworpen.

D3.

In de deelsessie is hier enthousiast op gereageerd.

De resolutie wordt in stemming gebracht en aanvaard.

D4.

Aandachtspunt is, dat de WMO een gemeentelijke verantwoordelijkheid zal worden, waar gemeenten voldoende geld voor zullen moeten hebben. Voorkomen moet worden, dat gemeenten met dilemma's worden geconfronteerd. Gelden moeten ook geoormerkt worden en blijven. Ook wanneer de gelden na 2 à 3 jaar in het gemeentefonds worden gestort.

De resolutie wordt in stemming gebracht en aanvaard.

E1.

Mw. Huizinga merkt op, dat door inspanningen van de ChristenUnie er een ambassadeur voor mensenrechten is benoemd en vindt het een goede resolutie.

De resolutie wordt in stemming gebracht en aanvaard.

E2. Israël-resolutie

Deze is toegevoegd en wordt voorgelezen en uitgelegd.

De resolutie wordt in stemming gebracht en aanvaard.

F1

Deze resolutie is een vervolg op een resolutie van een jaar geleden en is laagdrempelig ingezet.

De resolutie wordt in stemming gebracht en aanvaard.

F2.

Doel is dat uitgaven voor het spoor meer in balans zijn met die aan het wegennet.

Gemist wordt aandacht voor de vrachtautovaart en de binnenvaart

Dhr. Rouvoet merkt op, dat in de Tweede Kamer wel aandacht is voor het vervoer over water.

De resolutie wordt in stemming gebracht en aanvaard.

F3.

Opgemerkt wordt dat de resolutie eigenlijk breder getrokken zou moeten worden en het hele inkoopbeleid van de overheid zou moeten behelzen en dat daarbij ook sociale aspecten betrokken moeten worden.

De resolutie wordt in stemming gebracht en verworpen.

F4.

Door afschaffing van de overdrachtsbelasting zal de doorstroming worden bevorderd. Ook moet gekeken worden naar de renteaftrek van hoge hypotheeklen. Een en ander moet wel in kleine stapjes tegelijk gebeuren.

De resolutie wordt na telling van de stemmen aanvaard met 132 voor en 80 stemmen tegen.

F5.

Deze resolutie betreffende de herziening van het fiscaal stelsel wordt ingetrokken.

G1.

Deze resolutie is geen mandaat voor het gebruik van kernenergie. Nederland moet blijven werken aan het besparen van energie.

Mw. Huizinga merkt op, dat het verkiezingsprogramma van de ChristenUnie erg terughoudend is t.a.v. kernenergie, maar het denken staat niet stil en kernenergie kan gebruikt worden als tussenoplossing. Als de motie wordt aangenomen, zal de fractie deze zien als een signaal van de leden in de discussie over het al dan niet langer openhouden van de kerncentrale in Borsele.

De resolutie wordt in stemming gebracht en aanvaard.

G1b. Deze is tussengevoegd

Deze resolutie wil benadrukken, dat gelden die worden besteed aan het zoeken naar gebruik van kernenergie zeker voor 50% besteed moeten worden aan het zoeken naar andere energiebronnen.

De resolutie wordt in stemming gebracht en aanvaard.

G2.

Besparing van energie is een belangrijk item. Er zal meer ingezet moeten worden op duurzame energie.

De resolutie wordt in stemming gebracht en aanvaard.

Na deze bespreking en stemming dankt dhr. Blokhuis alle voorzitters en secretarissen van de deelsessies.

Het Landelijk Bestuur, de bestuurders en de Tweede Kamerleden zullen met de resoluties aan de slag gaan en ook zullen zij worden meegenomen bij de opstelling van het conceptverkiezingsprogramma.

7. Intermezzo Tylio Lobman

Opnieuw verzorgt Tylio Lobman een intermezzo.

8. Afsluiting ledencongres

De voorzitter dankt alle aanwezigen voor hun aanwezigheid en inbreng op dit congres en wenst ieder wel thuis.

Ter afsluiting van het congres wordt gezongen Gezang 411 : 1 en 6 (LvdK).

Terugkoppeling over de resoluties van het vorige Ledencongres

Het Landelijk Bestuur wil u graag informeren over de uitwerking van ingediende resoluties op een Ledencongres. Daarom vindt er na elk Ledencongres – op het volgende Ledencongres – een terugkoppeling plaats.

De **verkiezingsprogramma commissie** heeft in de opdracht van het Landelijk Bestuur het verzoek gekregen om de aangenomen resoluties mee te nemen in het nieuwe verkiezingsprogramma. Daarvan wil de programma commissie alle ingediende resoluties meenemen in de besprekingen. Dit zal na het voorjaarscongres van 22 april 2006 aan de orde zijn, omdat de commissie zich eerst wil buigen over het verkiezingsmanifest.

Daarnaast is een aantal resoluties al in behandeling genomen en zelfs enkele met goede gevolgen in de **Tweede Kamer**.

Van Resolutie A 2, **Passief roken door kinderen**, (verworpen) heeft tijdens het Ledencongres dhr. Rouvoet gemeld, dat de intentie aanslaat bij de fractie en de fractieleden ermee aan de slag zullen gaan, teneinde schade aan de gezondheid zoveel mogelijk terug te dringen.

Aan Resolutie B1, **Meer aandacht voor dyslexie** heeft de Tweede Kamerfractie aandacht besteed en er bij de bespreking van de onderwijsbegroting aandacht voor gevraagd.

Met de kern van Resolutie C.1 **Media** waren het Landelijk Bestuur en de Permanente Campagne al bezig, voordat de resolutie op het congres is aangenomen. Eén HandSchrift in 2005 stond geheel in het teken van dit onderwerp. Sinds het najaar 2005 voert de ChristenUnie actie tegen onfatsoenlijke reclames. Door deze klachten te bundelen willen we bij de reclamebranche duidelijk maken dat reclames als die van Versatel met de "Hand van God" door veel mensen niet worden gewaardeerd. De ChristenUnie wil ook voorstellen doen om de Reclame Code aan te scherpen. In oktober heeft de ChristenUnie een actie gelanceerd gericht op de adverteerders bij TMF/MTV vanwege de gangstaclips. Dit naar aanleiding van de groepsverkrachting in Rotterdam. Uiteindelijk is deze actie uitgemond in twee brede mediaconferenties, met een rijke vertegenwoordiging van maatschappelijke organisaties (christelijk en niet-christelijk).

Bij Resolutie E.1, **Mensenrechten en godsdienstvrijheid in het Midden Oosten**, heeft mw. Huizinga tijdens het congres al gemeld dat door inspanningen van de ChristenUnie er een ambassadeur voor mensenrechten is benoemd.

Bij Resolutie G1, **Kernenergie**, heeft mw. Huizinga tijdens het congres gemeld dat de TK-fractie in ieder geval het signaal wilde meenemen in de discussie over het al dan niet langer openhouden van de kerncentrale in Borsele. Kernenergie kan worden gezien als tussenoplossing.

Overzicht resoluties

Nr	Blz	Indiener	Betreft	Aantekeningen
Deelsessie E: Thuisonderwijs				
E.1		Kor en Erna Stelma	Onderzoek bejegening bijzonder onderwijs	
E.2		Kor en Erna Stelma	Bezinning op particulier en thuisonderwijs bezinning binnen de partij	
E.3		Kor en Erna Stelma	Thuisonderwijs i.v.m. niet-adequaat onderwijs	

Resolutie E.1 Onderzoek bejegening bijzonder onderwijs

Ingediend door Kor Stelma en Erna Stelma

Ondertekend door: Jan Posthumus, Dit Bloem, Gosse Bloem, B.K. Stelma, A.C. Stelma-Wildeboer, Jan Stehouwer, Sjirk Kuijper, Ria Kuijper, Hendri Witteveen, Johan van der Hoeven

De leden van de ChristenUnie, in vergadering bijeen op 22 april 2006

gelezen:

- De inbreng van de heer P. Jongeling op 15 februari 1968 tijdens de behandeling van de Ontwerp-Leerplichtwet (Handelingen II – 1967-1968, pg. 1297)
- *On Secular Education* van R.L. Dabney – over de vraag wie eindverantwoordelijk is voor de inhoud van het onderwijs

constaterende dat:

- De houding van verschillende partijen op het punt van bijzonder onderwijs sinds 1968 veranderd is;
- Het belang van de vrijheid van onderwijs (artikel 23 van de Grondwet) herhaaldelijk ter discussie wordt gesteld;
- De overheid neigt naar een toenemende bemoeizucht en een toename van regels voor scholen;
- De mogelijkheid voor ouders om invloed uit te oefenen op het schoolbeleid door de schaalvergroting van de schoolverenigingen eerder kleiner dan groter wordt;

overwegende dat:

- Onderwijs onder de door God gegeven verantwoordelijkheid van de ouders valt;
- Dit in gevaar komt als de overheid de invulling van het onderwijs naar zich toe gaat trekken;
- De redenen van de overheid om sturing te willen gaan geven aan de inhoud van het onderwijs nader onderzocht moeten worden, omdat de overheid andere doelen kan hebben dan christelijke ouders hebben in hun verantwoordelijkheid tegen over God, hun kinderen en de maatschappij;
- Het van belang is om de motivatie van regerende partijen voor hun onderwijsbeleid helder te hebben;
- Een analyse van het onderwijsbeleid van de Nederlandse overheid vanaf het begin van de betrokkenheid van de overheid bij het onderwijs tot nu tendensen kan verduidelijken;
- Dat een verduidelijking van de tendensen de stellingname door de Tweede-Kamerfractie kan verrijken;

roept het Wetenschappelijk Instituut van de ChristenUnie op

om de politieke ontwikkelingen rondom het bijzonder onderwijs vanaf de schoolstrijd tot nu te onderzoeken, te analyseren en de tendensen van het overheidsbeleid alsmede de keuzes die het bijzonder onderwijs op basis daarvan maakt, in kaart te brengen en gaat over tot de orde van de dag.

Resolutie E.2 Bezinning op thuis- en particulier onderwijs

Ingediend door Kor Stelma en Erna Stelma

Ondertekend door: Jan Posthumus, Dit Bloem, Gosse Bloem, B.K. Stelma, A.C. Stelma-Wildeboer, Jan Stehouwer, Sjirk Kuijper, Ria Kuijper, Hendri Witteveen, Johan van der Hoeven

De leden van de ChristenUnie, in vergadering bijeen op 22 april 2006

gelezen:

- *De effectiviteit van thuisonderwijs: een overzicht van onderzoeksresultaten*, H. Blok (Nederlands Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid, 2002, jaargang 14, nr. 4, pagina 151-163)
- *Homeschooling grows up*, dr. Brian D. Ray, National Home Education Research Institute, 2003

constaterende dat:

- de wens om particulier onderwijs te kunnen geven op basis van andere pedagogische grondslagen dan de bestaande scholen hanteren, groeit onder de Nederlandse bevolking;
- de wens om thuisonderwijs te kunnen geven, groeit onder de Nederlandse bevolking;
- particulier onderwijs en thuisonderwijs voor christenen in Amerika een gezegend middel is om, waar het onderwijsstelsel vanuit de overheid deze mogelijkheden niet (meer) biedt, hun kinderen in de vreze des Heren op te voeden;
- thuisonderwijs wereldwijd in tal van landen een geaccepteerde en succesvolle vorm van onderwijs is;

overwegende dat:

- de stemming ten opzichte van bijzonder onderwijs in Nederland niet onverdeeld positief is;
- eisen van de overheid op termijn een bedreiging zouden kunnen gaan vormen voor de identiteit van bijzondere scholen;
- er geregeld stemmen opgaan om de financiering van het bijzonder onderwijs op termijn af te schaffen;
- het verstandig is om mogelijkheden voor alternatieven open te laten;
- het om die reden nodig is om alternatieven te onderzoeken;

roept het Landelijk Bureau op

om een bezinning over particulier en thuisonderwijs op gang te brengen binnen de partij en gaat over tot de orde van de dag.

Resolutie E.3 Thuisonderwijs i.v.m. niet adequaat-onderwijs

Ingediend door Kor Stelma en Erna Stelma

Ondertekend door: Jan Posthumus, Dit Bloem, Gosse Bloem, B.K. Stelma, A.C. Stelma-Wildeboer, Jan Stehouwer, Sjirk Kuijper, Ria Kuijper, Hendri Witteveen, Johan van der Hoeven

De leden van de ChristenUnie, in vergadering bijeen op 22 april 2006

gelezen⁴:

- *Vrijstelling van de Leerplichtwet op grond van richtingsbezwaren* (mr. J. Sperling, Nederlands Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid, 1-2005, jaargang 17, SDU);
- de verslaglegging omtrent de totstandkoming van de leerplichtwet 1900;
- de verslaglegging omtrent de totstandkoming van de leerplichtwet 1969
- Onderwijsverslagen van de Onderwijsinspectie 2002, 2003 en 2004
- Deuteronomium 6:1-9
- artikel 9 lid 1 van het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens (EVRM)
- artikel 2 van het Eerste Protocol bij het EVRM
- artikel 26 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens
- artikel 29.1 van de Rechten van het Kind
- artikel 247 van het Burgerlijk Wetboek, boek 1, titel 14, afdeling 1
- artikel 8.1 en 8.2 van de Wet op het Primair Onderwijs
- *Adaptief onderwijs: betekenis en effectiviteit* (H. Blok, I Breetvelt, SCO-Kohnstamm Instituut, 2002)

constaterende dat:

- de overheid van mening is dat zij adaptief onderwijs voldoende waarborgt door kinderen de verplichting op te leggen een school te bezoeken;
- het huidig onderwijssysteem onvoldoende tegemoet kan komen aan de verschillen tussen leerlingen⁵;
- de schoolbezoekplicht een optimale ontwikkeling niet voor alle kinderen waarborgt;
- de oplossing van een niet-optimale onderwijs situatie voor een individuele leerling geen jaren kan vergen, omdat hij daardoor kostbare tijd en ontwikkelingsmogelijkheden misloopt;
- de hedendaagse redenen om kinderen niet te willen inschrijven op een school deels andere zijn dan de redenen die de opstelling van de Leerplichtwet in 1900 en de handhaving daarvan in 1969 noodzakelijk maakten⁶;
- er naast het richtingsbezwaar andere te onderbouwen gronden en noodzaken voor thuisonderwijs bestaan en door een groep burgers gevoeld wordt;
- thuisonderwijs op basis van richtingsbezwaren door voornemens van de minister eerder bemoeilijkt dan vergemakkelijkt wordt;
- de minister niet wenst over te gaan tot verruiming van de thuisonderwijs mogelijkheden, maar evenmin de huidige situatie ten aanzien van adaptief onderwijs verbeterd;

eveneens constaterende dat

- steeds meer ouders in Nederland geen school van hun richting kunnen vinden;
- thuis onderwezen kinderen in andere landen zonder inmenging van de overheid opgroeien tot verantwoordelijke burgers in staat tot functioneren in een pluriforme samenleving;

⁴ Een deel van de in de resoluties genoemde documenten kunt u, om u voor te bereiden op het congres, vinden op www.ikenmijnhuis.nl/thuisonderwijs.html

⁵ Op basis van het terugkerende refrein in de Onderwijsverslagen van de Onderwijsinspectie dat scholen en leraren er slecht in beperkte mate (33 – 50 %) in slagen om tegemoet te komen aan verschillen tussen leerlingen

⁶ Zie bovengenoemd artikel mr. J. Sperling en de verslaglegging van de behandeling in de Tweede Kamer in de Handelingen II van 1898 tot en met 1900 en 1967 tot en met 1969 waaruit blijkt dat de leerplichtwet er onder andere op gericht was te voorkomen dat een kind bijvoorbeeld als werkracht thuis gehouden werd.

- thuisonderwijs door de huidige impasse in Nederland veelal in het verborgene plaatsvindt;
- dit de onderlinge ondersteuning van de ouders belemmert;
- dit de goede voorbereiding van ouders eveneens bemoeilijkt;

overwegende dat:

- het terecht is dat er maatregelen genomen worden om te voorkomen dat kinderen verstoken blijven van onderwijs;
- de wens voor het geven van thuisonderwijs en particulier onderwijs in lijn is met de oorspronkelijke motivatie van de wetgever voor het opstellen van een Leerplichtwet – namelijk verzekeren dat het kind voldoende en adequaat onderwijs krijgt en alle mogelijkheden om zijn persoonlijkheid en capaciteiten te ontwikkelen;
- er situaties zijn dat de ouders in het belang van het kind niet kunnen wachten op een beleidswijziging van school of overheid;
- vrijheid van onderwijs een belangrijk onderdeel is van vrijheid van geloof en levensovertuiging;

spreekt uit dat:

- thuisonderwijs niet strijdig is met het doel van onderwijs in het Nederlandse systeem
- de ChristenUnie zal streven naar verruiming van de mogelijkheden voor thuisonderwijs om ouders de mogelijkheden te geven tegemoet te komen aan de behoeften van hun kind en hem of haar de mogelijkheid te bieden zich overeenkomstig zijn capaciteiten te ontwikkelen
- de ChristenUnie gaat studeren op een invulling van thuisonderwijs dat de rechten van het kind, de rechten van de ouders en het doel van het onderwijs veilig stelt en gaat over tot de orde van de dag.

---

over de genoemde stukken/bijlagen bij resoluties:

Om een goed oordeel te kunnen vormen over de resoluties en daarmee ook de discussie erover in deelsessie E te bevorderen wijzen de indieners u op onderstaande documenten en met name het hierna volgende artikel “De effectiviteit van thuisonderwijs”. Alle stukken kunt u opvragen op het partijbureau en ze zijn ook na te lezen op www.ikenmijnhuis.nl/thuisonderwijs.html.

- *Vrijstelling van de Leerplichtwet op grond van richtingbezwaren* (mr. J. Sperling, Nederlands Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid, 1-2005, jaargang 17, SDU); >
- de verslaglegging omtrent de totstandkoming van de leerplichtwet 1900; > **in te zien op Universiteitsbibliotheek, erg omvangrijk**
- de verslaglegging omtrent de totstandkoming van de leerplichtwet 1969 > **in te zien op Universiteitsbibliotheek, erg omvangrijk**
- Onderwijsverslagen van de Onderwijsinspectie 2002, 2003 en 2004 > **in te zien via:**
2002: <http://www.onderwijsinspectie.nl/Documents/pdf/ov2002>
2003: <http://www.onderwijsinspectie.nl/Documents/pdf/961>, pagina 101 van het PDF-document
2004: <http://www.onderwijsinspectie.nl/Documents/pdf/Ov2004>

Zoekterm in het document is ‘adaptief onderwijs’

Zie ook:

- 2001: <http://www.onderwijsinspectie.nl/Documents/pdf/ov2001>, pagina 107 van het PDF-document
- 2000: <http://www.onderwijsinspectie.nl/Documents/pdf/ov2000>, pagina 33 van het PDF-document

- Deuteronomium 6:1-9
- artikel 9 van het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens (EVRM)
- artikel 2 van het Eerste Protocol bij het EVRM
- artikel 26 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens
- artikel 29.1 van de Rechten van het Kind
- artikel 247 van het Burgerlijk Wetboek
- artikel 8.1 en 8.2 van de Wet op het Primair Onderwijs
- *Adaptief onderwijs: betekenis en effectiviteit* (H. Blok, I Breetvelt, SCO-Kohnstamm Instituut, 2002) > **te bestellen bij het SCO-Kohnstamm Instituut, www.sco-kohnstammstituut.uva.nl, BOPO 412-01-009, ISBN 90 6813 703 4**
 Vergelijkbaar artikel: *Wordt het nog wat met adaptief onderwijs?* Henk Blok, JSW, Jaargang 87, Nummer 5

- De inbreng van de heer P. Jongeling op 15 februari 1968 tijdens de behandeling van de Ontwerp-Leerplichtwet (Handelingen II – 1967-1968, pg. 1297)
- *On Secular Education* van R.L. Dabney – over de vraag wie eindverantwoordelijk is voor de inhoud van het onderwijs > **te bestellen bij Canon Press: www.canonpress.org**
- *De effectiviteit van thuisonderwijs: een overzicht van onderzoeksresultaten*, H. Blok (Nederlands Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid, 2002, jaargang 14, nr. 4, pagina 151-163) > **in bijlage**
- *Homeschooling grows up*, dr. Brian D. Ray, National Home Education Research Institute, 2003 >

Bijlage bij resoluties:

DE EFFECTIVITEIT VAN THUISONDERWIJS: EEN OVERZICHT VAN ONDERZOEKSRESULTATEN

door H. Blok

[Dit artikel is verschenen in het Nederlands Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid, 2002, jaargang 14, nr. 4, p. 151-163.]

Inhoudsopgave

1. Samenvatting
2. Inleiding
3. Methode
4. Resultaten
5. Conclusies
6. Literatuur
7. Over de auteur
8. Tabel 1

Universiteit van Amsterdam
 Faculteit der Maatschappij- en Gedragswetenschappen
 SCO-Kohnstamm Instituut
 Wibautstraat 4
 1091 GM Amsterdam
 tel. 020 5251201

1. Samenvatting

Thuisonderwijs, het verschijnsel dat kinderen thuis door hun ouders worden onderwezen, is door de Leerplichtwet 1969 een impliciet uitgesloten onderwijsvorm. In andere landen, onder andere in Engeland, de Verenigde Staten en Canada, is thuisonderwijs daarentegen een bekend fenomeen. In dit artikel wordt een overzicht gegeven van het, voornamelijk Amerikaanse, onderzoek naar de effectiviteit van thuisonderwijs. Vrijwel alle onderzoeken laten zien dat de effectiviteit van thuisonderwijs boven redelijke twijfel verheven is. Kinderen die thuisonderwijs gekregen hebben, onderscheiden zich in hun schoolvorderingen en in hun sociaal-emotionele ontwikkeling in positieve zin van hun op school onderwezen leeftijdsgenoten. Volgens sommige onderzoeken bedraagt de gemiddelde voorsprong van de thuis onderwezen kinderen zelfs meerdere leerjaren. Vervolgens wordt aandacht besteed aan de vraag waarom de resultaten van thuisonderwijs zo positief zijn. Aanbevolen wordt de Leerplichtwet te versoepelen ten aanzien van de mogelijkheden voor thuisonderwijs.

2. Inleiding

Thuisonderwijs is een term die verwijst naar het verschijnsel dat kinderen door hun ouders worden onderwezen. Thuisonderwijs wordt vaak gesteld tegenover schoolonderwijs, het verschijnsel dat kinderen hun onderwijs op school ontvangen. Thuisonderwijs en schoolonderwijs zijn te beschouwen als de twee uitersten van een glijdende schaal. Van tussenvormen of mengvormen is sprake als kinderen hun onderwijs deels van hun ouders, deels op school ontvangen. Zulke tussenvormen zijn theoretisch weliswaar denkbaar,

Congresbundel 12 *4^e Ledencongres 22 april 2006*

maar zijn in de praktijk van weinig betekenis. Men kan bijvoorbeeld denken aan het bijspijkeren dat soms door ouders – al dan niet in samenwerking met een remedial teacher – gedaan wordt als hun kind achterop dreigt te raken (Schaapman, 2000). In deze tekst zullen mengvormen buiten beschouwing blijven.

Thuisonderwijs lijkt een recent fenomeen, maar heeft in feite een langere voorgeschiedenis dan schoolonderwijs. Voordat er scholen waren, leerden kinderen voornamelijk thuis, en ook tijdens de ontwikkeling van schoolonderwijs is thuisonderwijs heel lang een serieus alternatief geweest. De eerste scholen in ons land stammen uit de achtste of negende eeuw. Het waren de kloosterscholen, waar leerlingen leerden lezen en schrijven en werden voorbereid op kerkelijke functies (Boekholt & De Booy, 1987). Het zou nog ongeveer duizend jaar duren, voordat de seculiere overheid zich de oprichting en instandhouding van schoolonderwijs tot taak ging rekenen.

De eerste school- of onderwijswetten in ons land dateren uit de negentiende eeuw. In 1900 kwam de eerste leerplichtwet tot stand. Deze wet verplichtte ouders hun kinderen van zeven tot dertien jaar lager onderwijs te laten volgen, maar liet nog een opening voor ouders die thuisonderwijs prefereerden. In feite werden ouders pas in de herziene Leerplichtwet 1969 volledig buiten spel gezet ten aanzien van het onderwijs aan hun eigen kinderen. Thuisonderwijs is vanaf dat jaar geen alternatief meer voor schoolonderwijs. In de discussie rond de wetswijziging is van regeringswege naar voren gebracht dat thuisonderwijs in strijd is met het belang van het kind (Wakelkamp, 1996).

Vandaag de dag komt thuisonderwijs in Nederland praktisch gesproken niet voor. Het aantal kinderen dat thuisonderwijs krijgt, bedraagt waarschijnlijk niet meer dan enkele honderden. Hun aantal is zo onbeduidend dat hierover geen gegevens worden bijgehouden. Guus Valk meldt in een artikel in NRC-Handelsblad (20 oktober 2001) dat in het schooljaar 1999-2000 slechts voor 104 kinderen vrijstelling is verleend op grond van een bijzondere levensovertuiging. In hetzelfde schooljaar werden 180 processen-verbaal uitgeschreven wegens het niet ingeschreven zijn op een erkende school. Het is evenwel niet zeker dat al deze kinderen thuisonderwijs gekregen hebben.

Honderd jaar leerplicht heeft geleid tot de alom stilzwijgend aanvaarde veronderstelling dat ouders onbekwaam zijn hun eigen kinderen te onderwijzen. Men kan zich afvragen of deze opvatting terecht is. Kinderen die met hun ouders tijdelijk naar het buitenland verhuizen, worden vaak door hun eigen ouders onderwezen. Velen maken daarbij gebruik van materialen van de Wereldschool (<http://www.wereldschool.nl>), die met steun van de overheid lespakketten samenstelt en, indien gevraagd, ook didactische adviezen verstrekt. Dit lijkt in zekere zin een noodoplossing te zijn, maar het is evenzeer een teken dat thuisonderwijs een uitvoerbare optie is.

Ervaringen in het buitenland lijken deze gevolgtrekking te ondersteunen. In diverse Europese landen met een minder restrictieve wetgeving krijgen kinderen daadwerkelijk thuisonderwijs in plaats van schoolonderwijs. Het betreft onder meer België, Denemarken, Frankrijk, Engeland, Ierland, Italië, Noorwegen en Portugal (Petrie, 1995). Aantallen zijn niet te geven, maar naar alle waarschijnlijkheid gaat het om beduidend minder dan één procent van de schoolpopulatie. In de Verenigde Staten heeft het thuisonderwijs de laatste decennia een belangrijke groei doorgemaakt. In 1980 was thuisonderwijs nog verboden in 30 staten. Maar onder druk van thuisonderwijsorganisaties is thuisonderwijs vanaf 1993 in alle 50 staten gelegaliseerd. Het aantal kinderen (5 tot 18 jaar) dat thuisonderwijs krijgt, is gegroeid van enkele tienduizenden in de tachtiger jaren tot ongeveer 850.000 in 1999. Uitgedrukt als een proportie gaat het om 1,7 procent van het totale aantal kinderen in de genoemde leeftijdsgroep. Deze schatting is gebaseerd op officiële cijfers van het Amerikaanse onderwijsministerie (overgenomen uit Basham, 2001). Een organisatie als het National Home Education Research Institute presenteert een beduidend hogere schatting, anderhalf miljoen thuisonderwezen kinderen, overeenkomend met 3,0 procent in 1999 (Ray, 1999). Hoe dit ook zij, in de V.S. heeft thuisonderwijs een geweldige groei doorgemaakt en het groeit nog steeds. Deze omstandigheden verlenen relevantie aan de vraag naar de effectiviteit van thuisonderwijs. Deze tekst is gericht op de beantwoording van deze vraag.

Meer in het bijzonder luidt de onderzoeksvraag als volgt:

Hoe ontwikkelen thuis onderwezen kinderen zich in vergelijking met school onderwezen kinderen? Bij deze vergelijkingsvraag gaat de aandacht zowel uit naar de cognitieve als naar de sociaal-emotionele ontwikkeling. De gevolgde onderzoeksaanpak is die van het literatuuronderzoek. Omdat thuisonderwijs in Nederland een vrijwel onbekend verschijnsel is, is er geen andere keuze. De verzamelde literatuur heeft – mede daardoor – zonder uitzondering betrekking op buitenlandse, voornamelijk Amerikaanse, ervaringen. In de slotsectie van deze tekst besteden we aandacht aan de vraag of buitenlandse ervaringen ook voor de Nederlandse situatie van toepassing zijn.

3. Methode

Bij het opsporen van de onderzoeksliteratuur is gebruik gemaakt van de relevante bibliografische bestanden voor sociaal-wetenschappelijk onderzoek. De belangrijkste zijn ERIC (onderwijskundige literatuur), PsycINFO (psychologische literatuur) en Dissertation Abstracts (sociaal-wetenschappelijke dissertaties). Deze bestanden zijn elektronisch doorzocht aan de hand van de relevante trefwoorden, zoals 'home school', 'home schooling' en 'academic achievement'. Gezocht is ook via de sneeuwbalmethode, waarbij

literatuurlijsten van reeds verzamelde literatuur doorgenomen zijn om te zien of daarin nog onbekende verwijzingen voorkomen. Gezocht is tenslotte ook via het WWW, met name op de adressen van thuishchoolorganisaties (in Engeland Education Otherwise; in de V.S. Home School Legal Defense Association en het al genoemde National Home Education Research Institute).

Omdat het vaak moeilijk is om oudere publicaties daadwerkelijk te verkrijgen, is de speurtocht beperkt gebleven tot literatuur vanaf omstreeks 1985. Het aantal treffers bedroeg in eerste instantie enkele tientallen publicaties. Het bleek evenwel onmogelijk al deze publicaties te verzamelen. Sommige publicaties betreffen artikelen in tijdschriften die bij geen enkele Nederlandse bibliotheek besteld konden worden. Hetzelfde geldt voor enkele dissertaties aan Amerikaanse universiteiten en voor rapporten van buitenlandse onderzoeks- of overheidsinstellingen. Het aantal primaire bronnen dat beschikbaar gemaakt kon worden, bedroeg uiteindelijk slechts acht. Het zijn overigens waarschijnlijk wel de belangrijkste en meest centrale onderzoeken, hetgeen men zou kunnen afleiden uit het feit dat naar de meeste van deze onderzoeken regelmatig verwezen wordt. De acht onderzoeken zullen in de volgende sectie besproken worden. Bij het analyseren en vergelijkbaar maken van onderzoeksuitkomsten is gebruik gemaakt van de percentielscoreverdeling. Dit type verdeling heeft een bereik van 1 tot en met 100, waarbij elk percentiel precies één procent van de scores bevat. Anders gezegd, percentielscore 1 wordt toegekend aan de één procent laagste scores, en percentielscore 100 heeft betrekking op de beste één procent. Percentielscore 50 vormt per definitie het gemiddelde van de percentielscoreverdeling.

4. Resultaten

Schoolvorderingen

Tabel 1 (zie achteraan) bevat een overzicht van onze belangrijkste brononderzoeken. Zeven van de acht onderzoeken zijn ze in de Verenigde Staten verricht, één in Canada. Het totaal aantal bij de onderzoeken betrokken kinderen dat thuisonderwijs heeft gehad (to-kinderen) bedraagt 46.609. Qua leeftijd lopen ze uiteen van 6 tot en met 19 jaar. Over alle onderzoeken samengenomen zijn per jaargroep minimaal duizend to-kinderen betrokken. Afgemeten aan het aantal to-kinderen zijn er twee grote onderzoeken, namelijk ACTP en Rudner (1999), met respectievelijk ruim 17.000 en 20.000 to-kinderen. In beide onderzoeken zijn de kinderen landelijk gerekruteerd. Qua onderzoekopzet lijken de onderzoeken op elkaar.

In alle onderzoeken is gebruik gemaakt van een min of meer vergelijkbare groep kinderen die géén thuisonderwijs heeft gehad. Methodologen spreken in dit verband over het 'static group design' (Campbell & Stanley, 1963). Deze onderzoekopzet wordt algemeen als zwak beschouwd, omdat weinig bescherming geboden wordt tegen invaliderende factoren. Een van de risico's is dat er selectie op kan treden, waardoor de twee groepen kinderen op voorhand al niet vergelijkbaar zijn. In het navolgende zal blijken dat er inderdaad selectiemechanismen werkzaam zijn.

De afgenomen tests betreffen uitsluitend schoolvorderingentoetsen, geen intelligentietests.

Met uitzondering van de door Sutton en Oliveira (1995) gebruikte test, gaat het om gerenommeerde toetsen die van goede kwaliteit zijn. Ze bestrijken de kern van het leerplan zoals dat in het reguliere onderwijs wordt aangeboden: taal (zowel lezen als schrijven), rekenen/wiskunde, wereldoriëntatie ('social studies') en kennis van de natuur ('science').

De American College Test wordt door Amerikaanse universiteiten als selectie –instrument gebruikt. De andere tests worden op grote schaal onder meer ingezet om te controleren of leerlingen voldoende leren, en of scholen onderwijs van voldoende kwaliteit bieden. Richtten we ons op de uitkomsten, dan valt te constateren dat to-kinderen volgens de meeste onderzoeken gemiddeld genomen hogere scores realiseren dan hun leeftijdsgenoten die hun onderwijs op school gekregen hebben. Alleen in het onderzoek van Tipton (1990) is van een voorsprong voor to-kinderen geen sprake. Cohen (1988) heeft vuistregels gegeven voor het interpreteren van de grootte van verschillen. Vertaalt men deze naar percentielscores, dan luiden ze als volgt:

klein verschil een verschil van ca. 8 percentielpunten

middelmatig verschil een verschil van ca. 20 percentielpunten

groot verschil een verschil van ca. 30 percentielpunten

Gebruiken we deze vuistregels bij de waardering van de gevonden verschillen, dan komen we tot de volgende slotsom. Eén onderzoek leidt tot de conclusie dat er van voorsprong noch achterstand sprake is (Tipton, 1990). Drie onderzoeken wijzen op een kleine tot middelmatige voorsprong voor to-kinderen (ACT; Calvery et al., 1992; Sutton & Oliveira, 1995). Eén onderzoek wijst op een middelmatige voorsprong (Galloway, 1995). Drie onderzoeken wijzen op een middelmatige tot grote voorsprong (Rudner, 1999), of zelfs een grote voorsprong (Ray, 1994; 1997).

Rudner (1999)

Het onderzoek van Rudner (1999) verdient om meerdere redenen extra aandacht. Het is het onderzoek met het grootste aantal betrokken to-kinderen. Het is illustratief voor de beperkingen waarmee ook de andere besproken onderzoeken te maken hebben. En het leidt tot enkele interessante nevenbevindingen. Rudners gegevens zijn afkomstig van de 'Testing and evaluation service' van de Bob Jones University Press (BJU

Press). Deze instelling is één van de vier grote instellingen die ouders van to-kinderen tegen betaling een toetsservice bieden. Sommige ouders gebruiken de service vooral voor eigen doeleinden, bijvoorbeeld omdat ze een onafhankelijk oordeel wensen over de vorderingen van hun kinderen. Andere ouders gebruiken de verkregen toetsscores om te voldoen aan de 'testing requirements' van hun staat. Een aantal staten in de V.S. eist namelijk dat thuissscholende ouders eens per jaar of per twee jaar de vorderingen van hun kind rapporteren.

De procedure is als volgt. Ouders melden het kind aan, onder opgave van het niveau waarop onderwijs gegeven is. BJU Press stuurt vervolgens het toetsmateriaal naar de ouders. Deze nemen zelf de toetsen af, aan de hand van nauwkeurige instructies. Scoring en analyse vindt central plaats, waarna de resultaten aan de ouders gerapporteerd worden. Deze procedure is weliswaar niet 100 procent fraudebestendig. Maar als er fraude van enige importantie gepleegd zou zijn, zou dat zeker uit een analyse op de verkregen gegevens gebleken zijn. De gegevens zijn verzameld in het voorjaar van 1998.

Uit meegezonden vragenlijsten is duidelijk geworden dat de betrokken ouders een selecte groep vormen. Ze zijn hoger geschoold dan de gemiddelde Amerikaan, ze hebben een hoger inkomen (ondanks dat het grootste deel van de moeders geen betaalde arbeid verricht), ze scheiden minder vaak, ze behoren vaker tot het blanke ras en ze zijn vaker lid van een Christelijke kerk. Van deze factoren is bekend dat ze in positieve zin samenhangen met schoolvorderingen van kinderen. Het selecte karakter van Rudners steekproef wordt in de hand gewerkt, doordat de BJU een aparte naam heeft. Welner en Welner (1999) wijzen op een kenmerkende 'racial intolerance' en 'religious orthodoxy'.

In het voorgaande is al gebleken dat to-kinderen volgens Rudners onderzoek gemiddeld een flinke voorsprong hebben gerealiseerd. Over deze voorsprong vallen nog enkele aanvullende opmerkingen te maken. Van belang is dat de voorsprong alle afzonderlijke domeinen betreft (taal, lezen, wiskunde, wereldoriëntatie en kennis van de natuur) en derhalve als breed kan worden gekarakteriseerd. Van belang is voorts dat diezelfde brede voorsprong óók blijkt bij een vergelijking met uitsluitend leerlingen uit het privaatonderwijs ('privat schools'), waarvan bekend is dat de leerlingen er hoger scoren dan de leerlingen uit het openbare onderwijs ('public schools'). De voorsprong kan ook worden uitgedrukt in leerjaren. Dan blijkt dat zesjarigen gemiddeld al een voorsprong hebben van ongeveer een leerjaar, een voorsprong die in de loop van de schoolloopbaan gestaag oploopt tot ongeveer vier leerjaren bij 14-jarigen. Dat betekent dat het gemiddelde 14-jarige to-kind qua schoolvorderingen vergelijkbaar is met een gemiddelde 18-jarige 'high school' abiturient. Vrijwel dezelfde cijfers worden, op basis van een onafhankelijke steekproef, gerapporteerd in Ray (1997).

Uit verdere analyses komt naar voren dat kinderen die hun hele leven thuisonderwijs hebben gehad, hogere scores halen dan kinderen die slechts een deel van hun leven thuisonderwijs hebben gekregen. Ook Ray (o.c.) komt tot deze bevinding. Kinderen met ouders uit hogere inkomensgroepen of hoger geschoolde ouders behalen hogere scores. Deze bevinding behoeft op zich weinig verbazing te wekken, omdat de positieve samenhang tussen sociale afkomst en schoolvorderingen ook in het schoolonderwijs een bekend fenomeen is.

Wat daarentegen wel verbazing wekt, is dat de samenhang voor to-kinderen veel minder sterk is dan voor schoolkinderen (Ray, o.c.). Het lijkt alsof scholen voor arbeiderskinderen veel minder compenserende mogelijkheden bieden dan thuissscholende ouders. Anders gezegd, arbeiderskinderen zijn, relatief gezien, in thuisonderwijs beter af dan in schoolonderwijs.

Enkele andere variabelen, waarvan men eveneens een positief effect had kunnen verwachten, blijken evenwel geen samenhang te vertonen. Of ouders over een lesbevoegdheid beschikken, blijkt niet uit te maken, evenmin of ouders zich bedienen van een compleet leerplan ('full service curriculum'), dan wel aan de hand van een eigen leerplan te werk gaan.

Rudner waarschuwt – terecht – tegen de simpele conclusie dat thuisonderwijs beter of effectiever is dan schoolonderwijs. Zo'n conclusie is simpelweg niet mogelijk vanwege het feit dat to-kinderen een selectieve en bevoordeelde steekproef vormen. Wel is de conclusie gerechtvaardigd dat ouders die thuisonderwijs verkiezen boven schoolonderwijs, in staat blijken tot het realiseren van uitstekende vorderingen ('... are able to provide a very successful academic environment').

Sociaal-emotionele ontwikkeling

Hoe vergaat het to-kinderen in sociaal-emotioneel opzicht? Leren zij om met anderen, kinderen zowel als volwassenen, om te gaan? Ontwikkelen ze karaktereigenschappen zoals doorzettingsvermogen of zelfvertrouwen? Het aantal onderzoeken naar dergelijke vragen is beduidend kleiner dan naar vragen over de schoolvorderingen. Ook zijn de onderzoeken over het algemeen veel kleinschaliger. Ze hebben betrekking op kleine steekproeven van to-kinderen, variërend van niet meer dan enkele tientallen tot 224 (Taylor, 1986). Overigens geldt voor de hierna te bespreken onderzoeken dat ze als secundaire bronnen beschouwd moeten worden. Het is niet gelukt zelf de hand op de betrokken onderzoeksrapporten te leggen. Lee (1995) en Smedley (1992) vergelijken to- en schoolkinderen wat betreft hun sociale vaardigheden. Lee vindt geen verschillen tussen beide groepen kinderen, maar Smedley komt tot de conclusie dat to-kinderen

gemiddeld genomen sociaal vaardiger en rijper ('more mature') zijn. Taylor (1986) richt de aandacht op het zelfconcept, het beeld dat kinderen van zichzelf hebben, waarvan het zelfvertrouwen een belangrijk onderdeel uitmaakt. Taylor vindt bij to-kinderen een beduidend positiever zelfconcept dan bij schoolkinderen. Ook Shyers (1992) onderzocht het zelfconcept van to-kinderen, naast de mate waarin ze geleerd hebben om voor zichzelf op te komen en het voorkomen van gedragsproblemen (zoals angsten en agressie). Shyers komt tot de bevinding dat to-kinderen minder gedragsproblemen vertonen, maar vindt geen verschillen wat betreft het zelfconcept of assertief gedrag. Lattibeaudiere (2000) beschrijft een onderzoek naar de mate waarin to-kinderen zich aanpassen als ze gaan studeren. De uitkomst is dat studenten die via thuisonderwijs voorbereid zijn, zich in sociaal en emotioneel opzicht beter aanpassen dan studenten die van school komen. Apostoleris (2000) richt de aandacht op de motivatie om te leren. Waar bij schoolkinderen gemiddeld genomen sprake is van een afnemende leermotivatie naarmate ze ouder worden, blijft de leermotivatie bij to-kinderen op peil of neemt zelfs toe.

Vatten we het voorgaande samen, dan dringt zich de conclusie op dat to-kinderen het in sociaal-emotioneel opzicht minstens net zo goed of zelfs beter doen dan schoolkinderen. De veronderstelling dat to-kinderen geïsoleerd van andere kinderen zouden opgroeien, is overigens waarschijnlijk niet terecht. Ray (1999) wijst erop dat veel to-kinderen broertjes en zusjes hebben en deelnemen aan gevarieerde sociale activiteiten, onder meer op het gebied van sport en cultuur (muziek, ballet, kerk). Ook Bashem (2001, p. 13) meldt dat to-kinderen op regelmatige basis betrokken zijn bij veel activiteiten buiten het eigen huis (gemiddeld ruim vijf vaste of regelmatige activiteiten per kind). Praktisch elk to-kind heeft per week minstens twee van zulke activiteiten. Waarschijnlijk spelen netwerken van thuischolars eveneens een rol. In vrijwel elke staat in de V.S. is er een vereniging van thuischolars. Dat biedt ouders en kinderen mogelijkheden elkaar te ontmoeten of gezamenlijke excursies te ondernemen.

5. Conclusies

Bijna alle hier besproken onderzoeken wijzen in dezelfde richting. Kinderen die thuisonderwijs gekregen hebben, onderscheiden zich in hun schoolvorderingen en in hun sociaalemotionele ontwikkeling in positieve zin van hun leeftijdsgenoten die schoolonderwijs gekregen hebben. Volgens sommige onderzoeken bedraagt de gemiddelde voorsprong van to-kinderen zelfs meerdere leerjaren. Een dergelijke voorsprong mag men zondermeer fors noemen. Het aantal onderzoeken waarin daarentegen geen verschillen tussen to-kinderen en schoolkinderen gevonden zijn, is klein. Aanwijzingen voor een achterstand van to-kinderen ontbreken zelfs volledig.

Uit het hier besproken onderzoek kan *niet* worden afgeleid dat thuisonderwijs voor kinderen beter is dan schoolonderwijs. To-kinderen vormen naar alle waarschijnlijkheid een bevoorrechte groep. Hun ouders hebben meer scholing, hebben een hoger inkomen en voelen zich ongetwijfeld ook sterk betrokken bij de ontwikkeling van hun kinderen. Het is daardoor niet duidelijk waaraan de betere resultaten te danken zijn, aan een gunstiger startpositie, aan het thuisonderwijs zelf, of aan de combinatie van die twee omstandigheden. Maar hoe dit verder ook zij, het mag voor velen een geruststellende conclusie zijn, dat to-kinderen gemiddeld een gunstige tot zeer gunstige ontwikkeling doormaken.

De kwaliteit van de verrichte onderzoeken laat onderwijl nog veel te wensen over. Er is weinig onderzoek gedaan en het weinige onderzoek is bovendien slecht vertegenwoordigd in de wetenschappelijke literatuur. Ook de kwaliteit van het onderzoek laat te wensen over. De steekproeven zijn veelal klein, het onderzoek heeft geen brede internationale basis en de zeggingskracht van het onderzoeksontwerp (het 'static group design') is beperkt. Om de verdiensten en beperkingen van thuisonderwijs beter te kunnen doorgronden is meer – en beter – onderzoek nodig.

Onderzoekers zouden onder meer moeten investeren in inventievere onderzoeksontwerpen, bijvoorbeeld met gebruikmaking van 'matching' (het vormen van paren van kinderen die qua uitgangspositie gelijk zijn en alleen in de onderwijssoort verschillen). Onderzoekers zouden zich ook moeten verdiepen in de vormgeving van het thuisonderwijs en de effecten daarvan op de effectiviteit. Maakt het bijvoorbeeld uit of ouders een vast leerplan hanteren (zoals op school gebeurt), dan wel het kind met zijn of haar leerwensen centraal stellen (in de literatuur 'unschooling' genoemd)? Hoe komt het dat met thuisonderwijs goede resultaten behaald kunnen worden? Op deze vraag zijn vele antwoorden te geven die aannemelijk maken dat de goede resultaten in feite niet eens onverwacht zijn. Uiteenlopende onderwijskundigen hebben vastgesteld dat één-op-één instructie, de vorm waarbij voor elke leerling een leraar beschikbaar is, de effectiefste onderwijsvorm is (Bloom, 1984; Cohen, Kulik & Kulik, 1982; Glass, Cahen, Smith & Filby, 1982). De befaamde onderwijskundige Bloom beziet de onderwijskunde zelfs als een zoektocht naar 'methods of group instruction' die even effectief zijn als één-op-één onderwijs.

Eén-op-één instructie wint, ondanks de eraan verbonden kosten, dan ook steeds meer terrein in het onderwijs, onder meer als het gaat om de preventie en behandeling van leesstoornissen (Pinnell, Lyons, DeFord, Bryk & Seltzer, 1994; Wasik & Slavin, 1993).

Meighan (1995) noemt nog andere factoren. Hij wijst erop dat praktisch alle ouders van nature uitstekende coaches voor hun kinderen zijn, bijvoorbeeld als het gaat om het leren lopen, zindelijk maken en de vroege

taalontwikkeling. Veel van de vaardigheden die kinderen dankzij hun ouders verwerven zijn evenzeer cultureel getint als de vaardigheden die op school worden onderwezen. Van belang is verder dat ouders flexibel kunnen reageren op wensen en behoeften die kinderen uiten, bijvoorbeeld ten aanzien van de onderwerpen waarvoor ze belangstelling hebben of de activiteiten waar hun voorkeur naar uitgaat. Thuis kunnen kinderen hun vragen schier onbeperkt uiten, waar het stellen van vragen op school aan logistieke beperkingen onderhevig is. Het gebruik van de leertijd is thuis beduidend efficiënter dan op school, waar kinderen veelvuldig bezig zijn met oefeningen die voor hen niet meer nodig (of juist te moeilijk) zijn. Het is een relevante vraag of de Amerikaanse onderzoeksuitkomsten ook voor Nederland kunnen gelden.

Bereiken (de schaarse) Nederlandse thuisscholende ouders net zulke positieve resultaten als hun Amerikaanse tegenhangers? Het zal duidelijk zijn dat deze vraag bij gebrek aan onderzoek niet met zekerheid te beantwoorden is. Maar de verschillen tussen de Amerikaanse en de Nederlandse context zijn betrekkelijk gering.

De V.S. en Nederland zijn beide westerse landen met een ver ontwikkelde technologie en een vrije en intensieve informatiestroom. Televisie, kranten, (school)boeken, bibliotheek en internet vormen kennisbronnen die voor iedereen bereikbaar zijn. Nederlandse ouders die voor thuisonderwijs zouden kiezen, kunnen de benodigde kennis op velerlei manieren oproepen in huis halen. Ze kunnen zelfs, indien ze dat zouden willen, gebruik maken van dezelfde schoolboeken waarmee kinderen op school worden onderwezen. Het leidt daarom weinig twijfel dat voor Nederlandse ouders die thuisonderwijs boven schoolonderwijs verkiezen, vergelijkbare positieve resultaten bereikbaar zijn als in de V.S. Deze laatste opmerking brengt ons ten slotte naar het Nederlandse leerplichtbeleid. Wetenschappelijk gezien zijn er geen argumenten om thuisonderwijs als een minderwaardige onderwijsvorm te beschouwen. Thuisonderwijs is geen bedreiging voor het belang van het kind, zoals in de discussie rond de Leerplichtwet in 1969 naar voren werd gebracht. Integendeel, er zijn goede indicaties dat het toestaan van thuisonderwijs het belang van de kinderen van de daartoe gemotiveerde ouders niet hoeft te schaden. Het wordt daarom tijd het Nederlandse leerplichtbeleid opnieuw onder de loep te nemen. Wetenschappelijk gezien zijn er geen argumenten om leerplicht gelijk te stellen aan schoolplicht. Anders gezegd, leren kan ook thuis plaatsvinden en misschien zelfs beter.

6. Literatuur

American College Testing Program. [www.act.org]

Apostoleris, N.H. (2000). Children's love of learning: Home schooling and intrinsic motivation for learning. Ph.D. dissertation, Clark University. [UMI AAI9964473]

Basham, P. (2001). Home schooling: From the extreme to the mainstream. Vancouver: The Fraser Institute. [www.fraserinstitute.ca/publications/ppls/51/homeschool.pfd]

Bloom, B. (1984). The 2 sigma problem: The search for methods of group instruction as effective as one-to-one tutoring. *Educational Researcher*, 13, 4-16.

Boekholt, P. Th. F. M., & Booy, E.P. de (1987). *Geschiedenis van de school in Nederland vanaf de middeleeuwen tot aan de huidige tijd*. Assen/Maastricht: Van Gorcum.

Calvery, R. et al. (1992). The difference in achievement between home schooled and public schooled students for grades four, seven, and ten in Arkansas. Paper presented at the Annual Meeting of the Mid-South Educational Research Association (21st, Knoxville: TN, November 11-13, 1992). [ED354248]

Campbell, D.T., & Stanley, J.C. (1963). *Experimental and quasi-experimental designs for research*. Chicago, IL: Rand McNally.

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd edition). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.

Cohen, P., Kulik, J., & Kulik, C. (1982). Educational outcomes of tutoring; A metaanalysis of findings. *American Educational Research Journal*, 19, 237-248.

Galloway, R.A. (1995). Home schooled adults: Are they ready for college? Paper presented at the Annual Meeting of the Educational Research Association (San Francisco, CA, April 18-22, 1995). [ED384297]

Glass, G., Cahen, L., Smith, M., & Filby, N. (1982). *School class size*. Beverly Hills, CA: Sage.

Lattibeaudiere, V.H. (2000). An exploratory study of the transition and adjustment of former home-schooled students to college life. Ph.D. dissertation, University of Tennessee. [UMI AAI9973466]

Lee, W.J. (1995). The socialization of homeschooled and public-schooled children. Ph.D. dissertation, University La Verne. [UMI AA9512212]

Meighan, R. (1995). Home-based education effectiveness research and some of its implications. *Educational Review*, 47, 275-287.

Petrie, A. J. (1995). Home educators and the law within Europe. *International Review of Education – Internationale Zeitschrift für Erziehungswissenschaft – Revue Internationale de l'Education*, 41, 285-296.

Pinnell, G., Lyons, C., Deford, D., Bryk, A., & Seltzer, M. (1994). Comparing instructional models for the literacy education of high-risk first graders. *Reading Research Quarterly*, 29, 9-39.

Ray, B.D. (1994). *A nationwide study of home education in Canada: Family characteristics, student achievement, and other topics*. Salem, OR: National Home Education Research Institute.

- Ray, B.D. (1997). Strengths of their own – Home schoolers across America: Academic achievement, family characteristics, and longitudinal traits. Salem, OR: National Home Education Research Institute.
- Ray, B.D. (1999). Home schooling on the threshold. Salem, OR: National Home Education Research Institute.
- Rudner, L.M. (1999). Scholastic achievement and demographic characteristics of home school students in 1998. Education Policy Analysis Archives, 7(8). [http://epaa.asu.edu/epaa]
- Schaapman, K. (2000). Schoolstrijd; ouders op de bres voor beter onderwijs. Amsterdam: SWP.
- Shyers, L. (1992). Comparison of social adjustment between home and traditionally schooled students. Ph.D. dissertation, University of Florida. [UMI DA8624219]
- Smedley, T.C. (1992). Socialization of home schooled children: A communication approach. Unpublished Master of Science thesis. Radford, VA: Radford University.
- Sutton, J.P., & Oliveira, P.C.M. (1995). Differences in critical thinking skills among students educated in public schools, Christian schools, and home schools. Paper presented at the Annual Meeting of the Educational Research Association (San Francisco, CA, April 18-22, 1995). [ED390147]
- Taylor, J. (1986). Self-concept in home schooling children. Ann Arbor, MI: University Microfilms International.
- Tipton, M. (1990). An analysis of homeschooled children's Comprehensive Test of Basic Skills Results and demographic characteristics of their families (Master's thesis). Antioch University. [ED336208]
- Wakelkamp, A.H.N. (1996). Een ongehoorde keuze; huisonderwijs als alternatief naast schoolonderwijs. Arnhem: Hogeschool Arnhem Nijmegen.
- Wasik, B., & Slavin, R. (1993). Preventing early reading failure with one-to-one tutoring: A review of five programs. Reading Research Quarterly, 28, 179-200.
- Welner, K.M., & Welner, K.G. (1999). Contextualizing homeschooling data: A response to Rudner. Educational Policy Analysis Archives, 7(13). [http://epaa.asu.edu/epaa]

7. Over de auteur

Dr. H. Blok is senior-onderzoeker bij het SCO Kohnstamm Instituut. Hij studeerde psychologie aan de Universiteit van Amsterdam (1979, cum laude). Is sinds 1976 werkzaam in de onderwijsresearch. Promoveerde in 1987 cum laude op het project 'Functionele taalvaardigheid van lbo- en mavoleerlingen'. Is vanaf 1992 tot 2001 tevens werkzaam geweest als leraar basisonderwijs. Specialiteiten: taalonderwijs, basisonderwijs, leerlingvolgsystemen. E-mailadres: henkb@educ.uva.nl.

8. Tabel 1:**Overzicht van de verrichte onderzoeken en hun uitkomsten**

Referentie	Natie	Steekproeven	Tests	Uitkomsten
American College Testing Program (ACTP, 1997-2001)a	V.S., landelijk	17.765 to-kinderen, ca. 18 jaar oud, als volgt verdeeld per schooljaar: 1997 (n=1926); 1998 (n=2610); 1999 (n=3257); 2000 (n=4593); 2001 (n=5379); vergeleken met nationale normgroepen van ca. een miljoen per schooljaar	American College Test (totaalscore op basis van vier subtests, die de kern van het high school curriculum dekken: English, Mathematics, Reading, Science Reasoning)	to-kinderen scoren gemiddeld 12 (in 1997) tot 15 (in 2000) percentiepunten hoger dan vergelijkingsgroep
Calvery et al., 1992	V.S., Arkansas	428 to-kinderen, verdeeld over drie leeftijdsgroepen (resp. gemiddeld ca. 10, 13 en 16 jaar oud); vergeleken met in totaal 90.000 leeftijdsgenoten uit dezelfde staat die hun onderwijs uitsluitend op school kregen	Metropolitan Achievement Test (totaalscore op basis van vijf subtests: Reading, Mathematics, Language, Science, Social Studies)	to-kinderen scoren gemiddeld 9 tot 13 percentiepunten hoger dan vergelijkingsgroep
Galloway, 1995	V.S., Z.O. staten	60 to-kinderen, ca. 18 jaar oud (eerstejaars aan een Christelijke universiteit); vergeleken met 120 medestudenten die hun onderwijs uitsluitend op school kregen	American College Test (zie boven); opstel schrijven	to-kinderen scoren gemiddeld 13 (opstel) tot 28 (ACT-totaal) percentiepunten hoger dan vergelijkingsgroep
Ray, 1994	Canada, landelijk	524 to-kinderen, tussen 6 en 18 jaar oud (merendeels basisschoolleeftijd); vergeleken met nationale normgroepen	uiteenlopende gestandaardiseerde schoolvorderingentests (w.o. Canadian Test of Basic Skills) die de kern van het leerplan dekken	to-kinderen scoren gemiddeld over alle tests 32 percentiepunten hoger dan vergelijkingsgroep
Ray, 1997	V.S., landelijk	1952 to-kinderen, tussen 6 en 18 jaar oud (merendeels basisschoolleeftijd); vergeleken met nationale normgroepen	uiteenlopende gestandaardiseerde schoolvorderingentests (w.o. de Iowa Test of Basic Skills) die de kern van het leerplan dekken	to-kinderen scoren gemiddeld over alle tests 37 percentiepunten hoger dan vergelijkingsgroep
Rudner, 1999	V.S., landelijk	20.760 to-kinderen, tussen 6 en 17 jaar oud (per jaargroep 66 tot 2876 kinderen), uit het hele land afkomstig; vergeleken met nationale normgroepen	Iowa Test of Basic Skills (vanaf 15 jaar de Tests of Achievement and Proficiency); voor beide tests een totaalscore op basis van subtests voor Reading, Language, Mathematics, Social Studies, Science)	to-kinderen scoren gemiddeld 26 (10-jarigen) tot 41 (7-jarigen) percentiepunten hoger dan vergelijkingsgroep
Sutton & Oliveira, 1995	V.S., Z.O. staten	58 to-kinderen, ca. 18 jaar oud (eerstejaars aan een Christelijke universiteit); vergeleken met 789 medestudenten die hun onderwijs uitsluitend op school kregen	California Critical Skills Test (totaalscore op basis van vijf subtests: Analysis, Evaluation, Inference, Deductive Reasoning; Inductive Reasoning)	to-kinderen scoren gemiddeld 11 percentiepunten hoger dan vergelijkingsgroep

Informatie over huishoudelijke zaken

Registratie

Direct bij aankomst wordt u welkom geheten. U ontvangt na registratie bij de inschrijfbalie Ledencongres uw stemkaarten.

Lunch

De consumpties tijdens het Ledencongres zijn voor onze rekening. Ook de lunch die wij aanbieden is gratis. U dient zich echter hiervoor wel tijdig aan te melden. Dit kan via www.christenunie.nl of door even te bellen (033-4226969) – uiterlijk vòòr 8 november a.s.

Congresstukken

Alle informatie treft u in deze congresbundel Ledencongres aan. De congresbundel Uniecongres en eventuele andere vergaderstukken kunt u vinden op onze website. Leden ontvangen op aanvraag één exemplaar van de congresbundel per post of e-mail, via het Partijbureau.

Website

Waar in deze bundel wordt verwezen naar “Internet” of “de website” wordt u verwezen naar www.christenunie.nl, waar u op de openingspagina een link naar het Ledencongres aantreft.

Meer informatie

Als u nog vragen hebt, dan wel meer informatie wilt over de gang van zaken tijdens het Ledencongres kunt u contact opnemen met onze medewerkers via

- e-mail: bureau@christenunie.nl
- fax: 033 – 4226968
- tel. 033 – 4226969
- schriftelijk: Postbus 439, 3800 AK Amersfoort

Informatie over bevoegdheden en procedures

In de Statuten en het Reglement Ledencongres zijn de bevoegdheden en procedures vastgelegd. Onderstaand zijn de belangrijkste regels vermeld en voorzien van een toelichting.

1. Taken en bevoegdheden Ledencongres

Het Ledencongres houdt zich bezig met politieke meningsvorming en bezinning op maatschappelijke vraagstukken.

2. Voorbereiding Ledencongres

Het Landelijk Bestuur is belast met het (doen) vervaardigen van resoluties en de organisatorische maatregelen die noodzakelijk zijn om een verantwoorde besluitvorming op het Ledencongres te bevorderen.

3. Resoluties

Het Landelijk Bestuur, ChristenUnie-parlementsleden, leden van de kiesverenigingen en van de jongerenorganisatie hebben het recht om resoluties in te dienen. Resoluties worden slechts in behandeling genomen indien zij worden ondersteund door tenminste tien andere leden. Een resolutie is een politiek inhoudelijke ontwerpspraak van het Ledencongres.

Elke resolutie moet worden opgesteld volgens een vastgesteld model. Dit model is terug te vinden in de reglementenbundel. Wij verzoeken indieners van resoluties om deze **digitaal** in te dienen. Op www.christenunie.nl staat hiervoor een formulier met het standaard model.

4. Amendementen

Leden van de kiesverenigingen en van de jongerenorganisatie hebben het recht om amendementen in te dienen. Een amendement is een wijzigingsvoorstel waardoor het Ledencongres zelf besluit tot een wijziging van een resolutie, die vervolgens door het bestuur dient te worden overgenomen en verwerkt.

Amendementen kunnen slechts in behandeling worden genomen indien zij worden ondersteund door tenminste tien andere leden.

Elk amendement moet worden opgesteld volgens een vastgesteld model. Dit model is terug te vinden in de reglementenbundel. Wij verzoeken indieners van amendementen om deze **digitaal** in te dienen. Op www.christenunie.nl staat hiervoor een formulier met het standaard model.

5. Een resolutie of amendement moet tijdig worden ingediend.

Een overzicht van de sluitingsdata voor dit congres vindt u voorin deze congresbundel. Resoluties kunnen worden ingediend tot uiterlijk tien weken voor de datum van het Ledencongres. Voor amendementen geldt een termijn van minimaal vier weken tussen de verzending van resoluties en de uiterste datum van indiening van amendementen op deze resoluties. Tenminste tien dagen voor het Ledencongres worden de ingediende amendementen op de website geplaatst.

Daarnaast gelden voor bijzondere situaties ook verkorte procedures en kunnen Resoluties ook tijdens het congres worden ingediend (flitsprocedure) als het zaken betreft naar aanleiding van nieuwe ontwikkelingen tijdens de vergadering en die niet buiten de geagendeerde punten vallen. Dergelijke resoluties kunnen slechts worden behandeld indien ze door vijftientig leden worden ondersteund.

6. Behandeling en besluitvorming

Resoluties en amendementen liggen voorafgaand aan de vergadering op een duidelijk zichtbare plaats ter inzage.

Resoluties en amendementen die op hetzelfde betrekking hebben worden gezamenlijk behandeld. De indiener kan deze op elk moment intrekken. Bij besluitvorming over een resolutie worden eerst de daarop ingediende amendementen in stemming gebracht.

7. Elke indiener van een in behandeling genomen resolutie of amendement krijgt gelegenheid tot toelichting

Voor zover daaraan behoefte bestaat, hebben indieners van resoluties en amendementen voorafgaand aan de behandeling daarvan de mogelijkheid een korte mondelinge toelichting te geven.

NB

I.v.m. een goede vergaderorde wordt er gewerkt met een sprekerslijst waarop ingetekend kan worden voorafgaand aan de opening van het Ledencongres.

Routebeschrijving CongresHotel De Werelt te Lunteren

Met de auto:

vanaf A1 (Amsterdam–Apeldoorn/Apeldoorn–Amsterdam)
afslag Barneveld/Ede (A30), richting Ede
afslag Lunteren

vanaf A12 (Utrecht– Arnhem/Arnhem–Utrecht)
afslag Ede-Noord/Barneveld (A30)
afslag Lunteren

vanaf A15 (Rotterdam–Nijmegen/Nijmegen–Rotterdam)
afslag Kesteren (N233); richting Rhenen/Veenendaal
bij volgende rotonde richting Veenendaal
bij volgende rotonde Veenendaal-west aanhouden (tweede afslag)
volg N224 tot aan A30
neem de A30 richting Lunteren
afslag Lunteren

In Lunteren (volg ANWB-borden richting De Werelt):

rijdt u door tot aan de Dorpsstraat (winkelstraat), aan de overkant bevindt zich de muziektent.
Hier gaat u rechtsaf (richting Ede). Na de Nederlandse Hervormde Kerk linksaf (Boslaan). spoorwegovergang over;
neem de 3^e weg rechts (Molenweg); daarna 1e weg links (Westhofflaan), waar een bord u verwijst naar de ingang
van CongresHotel De Werelt.

Openbaar vervoer:

Per trein is Lunteren bereikbaar vanuit Amersfoort en Ede-Wageningen.
De wandeling vanaf NS-station Lunteren naar CongresHotel De Werelt duurt ongeveer 15 minuten.

Komende vanaf het NS-station uit de richting Ede: u gaat rechtsaf over het parkeerterrein richting sauna en wandelt linksaf over de Boslaan het bos in. Bij de viersprong rechtsaf de Molenweg in. Daarna 1e weg links (Westhofflaan), waar een bord u verwijst naar de ingang van CongresHotel De Werelt.

Vanuit richting Amersfoort: u steekt het perron over. Dan gaat u rechtsaf richting sauna en wandelt linksaf over de Boslaan het bos in. Bij de viersprong rechtsaf de Molenweg in. Daarna 1e weg links (Westhofflaan), waar een bord u verwijst naar de ingang van CongresHotel De Werelt.

Vanaf het NS-station is een taxi te bestellen via telefoonnummer (0318) 48 45 55.
Op uw verzoek regelt CongresHotel De Werelt graag taxivervoer voor u.

Adresgegevens:

CongresHotel De Werelt, Westhofflaan 2, 6740 AA Lunteren
Tel. (0318) 48 46 41
Email: info@dewerelt.nl
Website: <http://www.congrescentrum.com/nederlands/index.htm>

Interkerkelijke Stichting Diaconaal Vakantiewerk (ISDV)

Het Vakantiebureau van de ISDV organiseert in nauwe samenwerking met en mede dankzij financiële steun van de PKN vakantieweken voor gehandicapten en langdurig zieken. Om dit mogelijk te maken exploiteert de ISDV onder meer het Vakantiecentrum F.D. Roosevelthuis in Doorn en Congreshotel De Werelt in Lunteren.
